

A person wearing a black hooded sweatshirt is shown from the chest up. A bright green laser light effect is centered on the chest, creating a starburst pattern with multiple green lines radiating outwards. Several smaller green dots are scattered across the dark fabric of the hoodie. The background is a plain, light gray color.

Näkökulmia yrittäjyyskasvatukseen johtamiseen

Kirjoittajat

Minna Hämäläinen

Minna Hämäläinen KTT, on toiminut pitkään yrittäjyyskasvatuksen tutkijana, kehittäjänä ja kouluttajana. Päätetyön vastapainoksi hän tykkää liikkua luonnossa ja kuntoilla monipuolisesti. Vesi on hänelle tärkeä elementti.

Anu Raappana

Anu Raappana, KL, valmistelee väitöskirjaa nuorten yrittäjyyspotentiaaliin liittyen. Hänellä on pitkä kokemus hanke-, tutkimus- ja opetustyöstä. Vapaa-aika kuluu luonnossa liikkuen tai dekkareita lukien.

Katri Peuhkuri

Katri Peuhkuri, KM; KTM, on toiminut niin perusopetuksen opettajana kuin projektitutkijana yrittäjyyskasvatuksessa. Ilman ulkoilua ja liikuntaa eivät ajatukset kulje.

Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT

LUT Scientific and Expertise Publications

Tutkimusraportit – Research Reports No. 124*

ISSN-L 2243-3384

ISSN 2243-3384

Sähköinen julkaisu ISBN: 978-952-335-980-2

Lahti 2023

Sisällysluettelo

Johdanto	3
1. Yrittäjyyskasvatuksen johtaminen	5
2. Ysimittari-tutkimus nuorten yrittäjyyspotentialista	6
2.1. Ysimittarin keskeiset tulokset	7
2.1.1. Yrittäjyyspotentiali ja tyttöjen ja poikien vastausten välinen ero	7
2.1.2. Nuorten yrittäjyyspotentialin alueellinen vaihtelu.....	8
2.1.3. Nuorten yrittäjyyspotentialin kehittyminen formaalin kouluympäristön ulkopuolella	9
3. Rehtoreiden ääni kuuluviin: haastattelututkimus	10
3.1. Kehittämiskohteenä yhteisen ymmärryksen vahvistaminen	10
3.2. Yrittäjyyskasvatuksen tunnistetut hyvät käytännöt	12
3.3. Palautteesta tiedolla johtamiseen	14
Johtopäätöksiä	15
Lähteet	17

Yrittäjyyskasvatuksen johtamisen kehittämishankkeen avulla on selvitetty yrittäjyyskasvatuksen hyviä käytänteitä sekä kartoitettu yrittäjyyskasvatuksen johtamisen kehittämistarpeita. Tutkimus toteutettiin haastattelututkimuksena vuonna 2021.

Ysimittari-hankkeen tavoitteena on ollut tutkia, miten yhdeksäsluokkalaiset nuoret kokevat oman yrittäjyyspotentialinsa ja suhtautuvat yrittäjyyteen. Tutkimus sisälsi kolme kyselykierrosta, jotka toteutettiin vuosina 2020-2022.

Tutkimusten toteuttamista on tukenut Yksityisyrittäjien Säätiö. Tutkimusten toteutuksesta on vastannut LUT-yliopiston yrittäjyyskasvatuksen tutkimusryhmä.

Johdanto

Tämän raportin tavoitteena on tuottaa tietoa yrittäjyyskasvatuksen johtamiseen perusteella ja lukioissa. Raportissa kuvataan yrittäjyyskasvatuksen johtamiseen liittyviä näkökulmia kahden varsin erilaisen aineiston avulla. Ne kuvaavat kahta yrittäjyyskasvatuksen johtamisen ääripäätä. Rehtoreille tehtyjen laadullisten haastattelujen pohjalta on rakennettu kuva yrittäjyyskasvatuksen johtamisesta tässä ja nyt. Tätä rehtoreiden tuottamaa aineistoa täydentää Suomessa yhdeksättä luokkaa käyvien nuorten tuottama yrittäjyyspotentiaaliin liittyvään tietoon.

Yrittäjyyskasvatuksen johtamista käsittelevä tutkimus on edelleen harvinaista niin Suomessa kuin kansainvälisellä tutkimuskentällä (ks. esim. Hämäläinen, 2023). Tämä on yllättävää, sillä yrittäjyyskasvatus on juurtunut osaksi suomalaista koulujärjestelmää ja siihen liittyvä tutkimus on laaja-alaista ja monipuolista (ks. Motta & Galina, 2023; Mwasalwiba, 2010; Pittaway & Cope, 2007). Suomessa on tutkittu muun muassa opettajien käyttämiä yrittäjyyskasvatuksen menetelmiä (ks. Ruskovaara & Pihkala, 2013; Seikkula-Leino ym. 2010; 2015), opetussuunnitelmia (ks. Seikkula-Leino, 2011) sekä koulujen ja yritysten välistä yhteistyötä (ks. Sommarström ym., 2020).

Suomi on kansainvälisessä yrittäjyyskasvatuksen tutkimuskentässä vahva toimija ja monella tapaa edelläkävijä. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteeksi on vuosien saatossa muodostunut laaja-alaisten työelämä- ja yrittäjyysvalmiuksien kehittyminen. Yrittäjyyskasvatus ulottuu kaikille kouluasteille ja se on esimerkiksi ollut kirjattuna kansalliseen perusopetuksen opetussuunnitelmaan noin 30 vuotta. Osaavan työvoiman tarve nyt ja tulevaisuudessa on ilmeinen. Työelämää ja yrittäjyyttä ei tule nähdä toisistaan irrallisina

yhteiskunnan osina, vaan toisiinsa merkittävästi yhteydessä olevina. Näin ollen yrittäjyyskasvatuksen toteuttaminen mahdollisimman monipuolisesti voi pitkällä aikavälillä johtaa työelämän, talouden ja yhteiskunnan parempaan suoriutumiseen (esim. Lackéus, 2015; OECD, 2018).

Oppilaitoksissa toteutettavan yrittäjyyskasvatuksen tukemiseksi Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut vuonna 2017 Yrittäjyyslinjaukset koulutukseen. Linjaukset on suunnattu peruskouluihin, lukioon, ammatilliseen koulutukseen sekä korkeakouluihin. Näiden linjausten tarkoituksena on ollut suunnata, kehittää ja ohjata eri koulutusasteiden yrittäjyyden edistämisen ja yrittäjyyskasvatuksen toimenpiteitä. Linjaukset toimivat apuvälineenä yrittäjyyskasvatuksen arviointiin ja kehittämiseen oppilaitosjohdolle, henkilöstölle sekä muille yrittäjyyskasvatustoimijoille. Linjauksissa tarkastellaan strategista tasoa ja johtamista, kasvatus- ja opetushenkilöstön koulutusta, yrittäjyyttä tukevaa koulutusta sekä oppimisympäristöjä. (Mäkeläinen, 2017.)

Tässä raportissa johdattelemme lukijan yrittäjyyskasvatuksen johtamiseen liittyvien kysymysten äärelle. Kuvaamme hyviä yrittäjyyskasvatuksen käytäntöjä ja lopuksi käymme keskustelua yrittäjyyskasvatuksen tilasta sekä esitämme kehittämissuhteita.

Lukuvinkkejä yrittäjyyskasvatukseen ja yrittäjyyskasvatuksen johtamiseen liittyen:

Hämäläinen, M. (2023). Principals managing entrepreneurship education in schools. Väitöskirja. LUT-yliopisto. <https://lutpub.lut.fi/handle/10024/165790>

Hämäläinen, M., Ruskovaara, E., & Pihkala, T. (2018). Principals promoting entrepreneurship education: The relationships between development activities and school practices. *Journal of Entrepreneurship Education*, 21(2), 1-19.

Kolho, P., Raappana, A., Joensuu-Salo, S., & Pihkala, T. (2023). Teacher's Agency and the Cooperation With Entrepreneurs in Entrepreneurship Education. *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 10(3), 318-339.

Ruskovaara, E., Hämäläinen, M., & Pihkala, T. (2016). HEAD teachers managing entrepreneurship education—Empirical evidence from general education. *Teaching and Teacher Education*, 55, 155-164.

Sommarström, K., Oikkonen, E., & Pihkala, T. (2020). Entrepreneurship education—paradoxes in school–company interaction. *Education+ Training*, 62(7/8), 933-945.

1. Yrittäjyyskasvatuksen johtaminen

Perus- ja toisen asteen oppilaitosten yrittäjyyskasvatuksen johtamisen tutkimukset osoittavat, että yrittäjyyskasvatus ei ole oppilaitoksissa systemaattisesti suunniteltua eikä johdettua (Hämäläinen, 2018). Toisaalta kuitenkin oppilaitoksen johto, käytännössä useimmiten rehtori, voi toimillaan vaikuttaa siihen, toteutetaanko yrittäjyyskasvatusta oppilaitoksessa suunnitelmallisesti, organisoidusti ja johdetusti vai satunnaisesti ja pistemäisesti. Uusimpien tutkimustulosten mukaan yrittäjyyskasvatuksen toteuttaminen on rikkaampaa niissä oppilaitoksissa, joissa yrittäjyyskasvatus on tietoisesti johdettua toimintaa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että se on sisällytetty oppilaitoksen vuosisuunnitelmaan; sille on asetettu tavoitteet, määritelty tavoitteiden saavuttamiseksi toimenpiteet ja tavoitteiden toteutumista seurataan (Hämäläinen, 2023). Vaikka yrittäjyyskasvatus tapahtuu pitkälti luokkahuoneissa opettajavetoisesti (Ruskovaara & Pihkala, 2013) on rehtorilla oppilaitoksen johtajana mahdollisuus omalla toiminnallaan koko oppilaitoksensa yrittäjämäisen kulttuurin kehittämiseen (Hämäläinen ym., 2018).

Yrittäjämäinen kulttuuri luodaan yhdessä sekä johdon, opettajien että oppijoiden kesken. Koska yrittäjyyskasvatus tulisi määritellä sen tavoitteista käsin (Mwasalwiba, 2010), oleellinen lähtökohta yrittäjämäisen kulttuurin kehittämiseksi on yhteisen ymmärryksen luominen yrittäjyyskasvatuksen tavoitteista. Tavoitteita asetettaessa jokaisessa oppilaitoksessa olisikin hyvä pureutua ensin kysymykseen, mitä yrittäjyyskasvatus tarkoittaa omassa oppilaitoksessa. Huomionarvoista on myös yrittäjyyskasvatuksen merkityksen ymmärtäminen osana kuntien ja kaupunkien elinvoiman parantamista yhteistyössä eri tahojen kanssa.

Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen oppilaitoksissa toteutuu parhaiten johdonmukaisten ja pitkäjänteisten prosessien tuella ja silloin, kun toiminta on resursoitua (Hämäläinen, 2023). Resursointi käsittää sekä taloudellisen, että henkilöresursoinnin, kuten myös henkilöstön osaamisen mahdollistamisen sekä yhteistyöverkostojen osaamisen hyödyntämisen. Resursoinnilla voidaan varmistaa, että oppilaitoksella on käytössään tarvittavat yrittäjyyskasvatukseen liittyvät koulutukset, työkalut sekä mahdollisuus osallistua aiheeseen liittyviin tapahtumiin.

2. Ysimittari – tutkimus nuorten yrittäjyyspotentiaalista

Ysimittari -tutkimuksen päätavoitteena on ollut rakentaa kuva peruskoulunsa päättävien nuorten käsityksistä omista yrittäjyysvalmiuksistaan. Tutkimukseen ovat osallistuneet vuosina 2005, 2006 ja 2007 syntyneet nuoret. Tutkimushankkeen toteuttamista ovat edistäneet useat eri toimijat mukaan lukien yrittäjyyskasvatusta edistävät kolmannen sektorin toimijat YES ry sekä Nuori Yrittäjyys ry. Kysely on selainpohjainen ja siihen on voinut vastata mobiililaitteella tai tietokoneella. Kyselylinkin on jokaisella kyselykierroksella lähettänyt Opetushallitus keskitetysti kaikkiin Suomen yläkouluihin sekä opetuksenjärjestäjille. Viimeisellä kyselykierroksella (marraskuussa 2022) kyselyyn lisättiin palautejärjestelmä. Vastaaja sai näin ollen lyhyen vastauksiinsa pohjautuvan palautteen. Kaiken kaikkiaan yli 27 000 nuorta vastasi kyselyyn kolmen kyselykierroksen aikana.

Mukana kyselyvälineen rakentamisessa ovat olleet myös Opetushallitus sekä noin 260 yhdeksäsluokkalaista sekä heidän opettajansa. Opettajat laativat ohjeet kyselyn toteuttamiseen luokkahuoneessa. Rehtoreiden avulla rakennettiin tutkimuksen toteuttamisen logiikka. Ysimittarin vastaajajoukon kuvaus on esitetty tiivistettynä taulukossa 1.

Taulukko 1. Ysimittarin vastaajajoukon kuvaus

		N	%
Sukupuoli	Tytöt	13174	48,1
	Pojat	12903	47,1
	Puuttuva tieto	1320	4,8
Vastaajalla on perheessään yrittäjä	Kyllä	14681	53,6
	Ei	12716	46,4
Vastaajalla on säännöllinen harrastus	Kyllä	24654	90,0
	Ei	2743	10,0
Vastaaja on käynyt Yrityskylässä	Kyllä	17652	64,4
	Ei	7702	28,1
	Ei tiedä	2043	7,5
Vastaaja on ollut mukana Nuori Yrittäjyys-toiminnassa	Kyllä	2651	9,7
	Ei	19913	72,7
	Ei tiedä	4833	17,6

Ysimittarin aineisto on valtakunnallisesti kattava. On kuitenkin syytä huomioida, että jostain syystä pienten kuntien koulut ottivat osaa kyselyyn herkemmin kuin suurten kuntien koulut. Ahvenanmaan maakunnasta vastaajia ei ole. Vastaajien jakautuminen maakunnittain on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Ysimittari-tutkimuksen vastaajien jakautuminen maakunnittain

Maakunta	N	%
Etelä-Karjala	1238	4,5
Etelä-Pohjanmaa	1741	6,4
Etelä-Savo	1292	4,7
Kainuu	1034	3,8
Kanta-Häme	638	2,3
Keski-Pohjanmaa	391	1,4
Keski-Suomi	1469	5,4
Kymenlaakso	462	1,7
Lappi	1057	3,9
Pirkanmaa	2161	7,9
Pohjanmaa	1493	5,4
Pohjois-Karjala	1084	4,0
Pohjois-Pohjanmaa	2773	10,1
Pohjois-Savo	754	2,8
Päijät-Häme	1089	4,0
Satakunta	895	3,3
Uusimaa	5418	19,8
Varsinais-Suomi	2407	8,8
Total	27397	100,0

2.1. Ysimittarin keskeiset tulokset

Ysimittarin datasta on poimittavissa kolme erityisen kiinnostavaa tutkimusjuonta, joihin seuraavassa paneudutaan tarkemmin:

1. Tyttöjen ja poikien väliset erot siinä, miten he kokevat oman yrittäjyyspotentiaalinsa
2. Yrittäjyyspotentiaali vaihtelee maakunnittain
3. Nuorten yrittäjyyspotentiaali kehittyy myös formaalin kouluympäristön ulkopuolella

Ensin jokainen teema käydään lyhyesti läpi siten, että tuloksiin liitetään lyhyt katsaus siitä mitä tutkimuskirjallisuus kertoo tarkasteltavasta teemasta. Jokaisen tulostarkastelun yhteyteen on liitetty yrittäjyyskasvatuksen johtamiseen liittyviä huomioita, jotka juontuvat datan tuottamista havainnoista.

2.1.1. Yrittäjyyspotentiaali ja tyttöjen ja poikien vastausten välinen ero

Yrittäjyys ilmiönä on sukupuolittunut ja aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa on tuotu esiin naisten ja miesten välisiä eroja yrittäjyyteen liittyen (ks. esim. Minniti, 2009; Wilson ym. 2007). Kiinnostavaa on se, että ero näkyy jo yläkouluikäisillä nuorilla. Taulukossa 3 on esitetty yrittäjyysasenteeseen liittyvä tyttöjen ja poikien välinen ero (keskiarvot ja Anova).

Taulukko 3. Tyttöjen ja poikien välinen ero suhtautumisessa yrittäjyyteen (keskiarvot ja Anova)

(Likert 1-5)	Voisin toimia yrittäjänä	Olisi hienoa, jos minusta tulisi yrittäjä
Tytöt (n=13 174)	3,12	3,15
Pojat (n=12 903)	3,44	3,45
F-arvo	580,895***	536,739***
Yhteensä (n=26 077)	3,28	3,30

Taulukossa 3 esitetyt luvut kannustavat ajattelemaan koulun tuottamia yrittäjyyden roolimalleja sekä muita tapoja toteuttaa rikasta yrittäjyyskasvatusta. Yrittäjyyden ei tarvitse olla sukupuolittunut ilmiö. Varmasti on paljon kehitettävää myös yhteiskunnan tasolla, jotta naisten ja miesten välinen ero yrittäjyydessä katoaa. Ensiaskel voisi olla koko koulupolun kattava yrittäjyyskasvatus, joka tietoisesti kaventaa tyttöjen ja poikien välistä eroa suhtautumisessa yrittäjyyteen.

2.1.2. Nuorten yrittäjyyspotentiaalin alueellinen vaihtelu

Ysimittarin valtakunnallisesta datasta on havaittavissa kiinnostavia alueiden välisiin eroihin liittyviä näkökulmia. Nuorten vastauksen vaihtelevat maakunnittain. Esimerkkinä alueellisesta vaihtelusta esitämme seuraavassa muuttujan *“Voisin toimia yrittäjänä”* keskiarvojen alueellisen vaihtelun (katso taulukko 4.). Taulukossa on lihavoituna korkein ja matalin keskiarvo. Näiden välillä on tilastollisesti merkitsevä ero.

Taulukko 4. Muuttujan *“Voisin toimia yrittäjänä”* keskiarvojen alueellisen vaihtelun

Maakunta	Keskiarvo
Etelä-Karjala	3,13
Etelä-Pohjanmaa	3,23
Etelä-Savo	3,19
Kainuu	3,28
Kanta-Häme	3,31
Keski-Pohjanmaa	3,22
Keski-Suomi	3,22
Kymenlaakso	3,15
Lappi	3,28
Pirkanmaa	3,24
Pohjanmaa	3,36
Pohjois-Karjala	3,20
Pohjois-Pohjanmaa	3,28
Pohjois-Savo	3,16
Päijät-Häme	3,26
Satakunta	3,24
Uusimaa	3,32
Varsinais-Suomi	3,33
Kaikki	3,26

Alueellisen vaihtelun syyt ovat monen tekijän summa. Toivomme kuitenkin tämän edellä esitetyn yksinkertaistetun esimerkin herättävän eri alueilla toimivissa yrittäjyyskasvatuksen suunnittelijoissa ja toteuttajissa uusia ajatuksia. Miten alueen erityispiirteet voidaan huomioida yrittäjyyskasvatuksessa? Miten yhteistyötä eri toimijoiden kanssa voidaan alueella lisätä?

2.1.3 Nuorten yrittäjyyspotentiaalin kehittyminen formaalin kouluympäristön ulkopuolella

Yrittäjyyspotentiaalin on osoitettu kehittyvän harrastustoiminnassa (ks. esim. Jayawarna ym., 2014; Virlia ym., 2019). Kuitenkin yrittäjyyskasvatukseen liittyvä tutkimus on painottunut pääasiassa koulumaailmaan (esim. Mwasalwiba, 2010) ja erityisesti korkeakoulutuksen kykyyn edistää opiskelijoiden yrittäjyysintentionia (esim. Adekiya ja Ibragim, 2016; Joensuu-Salo ym. 2015.) Ysimittarin tulokset kannustavat kuitenkin pohtimaan yrittäjyysvalmiuksien kehittymistä koulun ulkopuolisessa maailmassa. Voisiko koulun yrittäjyyskasvatus oppia jotakin omaehtoisen harrastustoiminnan maailmasta yrittäjyyspotentiaalin kehittymisessä?

Niistä nuorista, joilla on vähintään yksi säännöllinen harrastus 45 % vastaa myönteisesti väittämään *"Voisin toimia yrittäjänä."* Vastaava luku niistä, joilla ei ole säännöllistä harrastusta on 33 %. Myös väittämään *"Olisi hienoa, jos minusta tulisi yrittäjä"* annetut vastaukset jakaantuvat samaan tapaan. Ne, joilla on säännöllinen harrastus ovat valinneet useammin vastausvaihtoehdon 4 tai 5 (46 %) kuin ne, joilla ei ole säännöllistä harrastusta (35 % vastaajista, joilla ei ole harrastusta)

Yhteenvetona voidaan todeta, että Ysimittari -tutkimuksen tulosten perusteella yrittäjyyskasvatuksessa tulisi huomioida oppilaiden lähtötaso, toiveet ja tarpeet sekä toimintaympäristön suomat mahdollisuudet. Tämä ei ole helppo tai yksinkertainen tehtävä kouluille. Erityinen haaste se on yrittäjyyskasvatuksen johtamiselle.

3. Rehtoreiden ääni kuuluviin: haastattelututkimus

Tutkimuksessa selvitettiin, millaisia hyviä yrittäjyyskasvatuksen käytäntöjä kouluissa on käytössä. Tutkimusaineistona oli 24 yleissivistävän oppilaitoksen rehtorin haastattelua eri puolilta Suomea syksyllä 2021. Haastattelut toteutettiin Teamsin välityksellä pandemiasta johtuen. Haastatteluilla keskityttiin selvittämään, miten yrittäjyyskasvatuksen kärkioppilaitokset toteuttavat yrittäjyyskasvatusta Suomessa. Haastattelujen informantit olivat tarkoituksellisesti valittu, stratifioitu joukkio menestyksellisesti toimivia yleissivistävän asteen rehtoreita Suomessa. Tämä tarkoittaa sitä, että haastateltavat informantit ovat omassa toiminnassaan jo onnistuneet menestyksellisesti yrittäjyyskasvatuksen toteutuksessa Suomessa.

Haastatteluaineistot on analysoitu ja luokiteltu siten, että tunnistetut hyvät käytännöt on voitu jakaa viiteen eri tasoon; strategisen tason käytännöt, yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa, yhteistyö oppilaitoksen sisällä, oppijalähtöiset ideat sekä opettajalähtöiset ideat. Ensimmäisellä analyysikierroksella haastatteluista tunnistettiin yrittäjyyskasvatuksen hyvät käytännöt, toisella analyysikierroksella tunnistetut käytännöt jaoteltiin edellä mainittuihin tasoihin. Selkeyden vuoksi olemme koostaneet hyvistä käytännöistä erilliset taulukot (taulukot 5 ja 6), joista toiseen on koottuna strategisen tason ja toiseen toiminnan tason hyvät käytännöt.

3.1. Kehittämiskohteena yhteisen ymmärryksen vahvistaminen

Keskustelu yrittäjyyskasvatuksen merkityksestä, muodosta ja tavoitteista auttaa hahmottamaan mitä yrittäjyyskasvatus on erilaisissa kouluissa ja toimintaympäristöissä. Ysimittari -tutkimuksen tulosten perusteella yrittäjyyskasvatuksessa tulisi huomioida oppilaiden lähtötaso, toiveet ja tarpeet sekä toimintaympäristön suomat mahdollisuudet.

Tiivistetysti voidaan todeta, että yksi keskeinen kysymys yrittäjyyskasvatuksen kehittämisessä koulutasolla

Mitä yrittäjyyskasvatus on meidän koulussamme?

on yhteisen ymmärryksen luominen. Yhteisen ymmärryksen rakentaminen sekä suunnitelmallisuus luo perustan mielekkääseen toimintaan, johon on mahdollisuus sitoutua. Suhtautuminen yrittäjyyskasvatukseen voi muuttua myönteisemmäksi, kun oppilaitoksessa vallitsee yhteinen näkemys ja ymmärrys yrittäjyyskasvatuksesta. Lisäksi sen toteuttaminen on helpompaa.

Yksi oppilaitosten haaste on luoda yrittäjyyskasvatuksesta koko oppilaitoksen toimintaa. Yrittäjyyskasvatuksen tulee oppilaitoksissa olla kaikkien

Yrittäjyyskasvatus on oppilaitoksessa kaikkien vastuulla.

tehtävä. Tällä hetkellä se vaikuttaa usein jäävän yksittäisten opettajien tehtäväksi. Kaikkien ei tarvitse tehdä yrittäjyyskasvatusta samalla tavalla tai samalla innolla, mutta kaikkien sitoutuminen tavoitteiden edistämiseen vaaditaan, jotta siitä tulee arjen luontevaa toimintaa.

Haasteena on saada yrittäjyyskasvatuksesta toimintaa, joka on läpileikkaavaa ja pitkäkestoista. Keskustelua on hyvä käydä siitä, toteutuuko yrittäjyyskasvatus oppilaitoksissa vain jonkin olemassa olevan sapluunan kautta ja jää siihen. Yrittäjyyskasvatuksen monipuolisuus sekä läpileikkaavuus palvelee monenlaisia oppijoita, ja tarjoaa innostuksen, onnistumisen sekä itsestä oppimisen mahdollisuuksia kaikille. Myös epäonnistumiset tulee nähdä oppimisen mahdollisuuksina. Velvollisuus läpileikkaavuuteen tulee opetussuunnitelmasta. Velvollisuuden lähtökohdasta huolimatta yrittäjyyskasvatuksen tulisi olla mielekästä kaikille osapuolille. Parhaimmillaan hyvin suunniteltuna ja toteutettuna se on palkitsevaa myös opettajalle.

Oppilaitokset toimivat usein yksin ja yrittäjyyskasvatuksen merkitystä ei aina ole ymmärretty kuntien yhteisenä toimintana. Yrittäjyyskasvatusta voi ja ehdottomasti kannattaa toteuttaa yhteistyössä useiden oppilaitosten ulkopuolisten tahojen kanssa. Tämäkin on kirjattuna opetussuunnitelman perusteisiin. Yrittäjyystarinat, yrityskummit, nuorten mahdollisuus osallistua yhteisiin tilaisuuksiin yrittäjien kanssa sekä esimerkiksi alueen tyhjien liike-tilojen tarjoaminen nuorten yrittäjien käyttöön ovat esimerkkejä tällaisesta.

Viime vuosina onkin havahduttu siihen, että yrittäjyyskasvatus voi olla keino paikallisen ja alueellisen elinvoiman kehittämiseen (Yes ry, 2021). Ajatus on herännyt halusta vähentää nuorisotyöttömyyttä ja tarpeesta keksiä tapoja tuottaa lapsille ja nuorille työelämätaitoja. Ysimittari -tutkimuksessa havaittiin, että nuorten kokema yrittäjyyspotentiaali vaihtelee maakunnittain. Useissa kunnissa on laajennettu yrittäjyyskasvatuksen toimijakenttää ja saatu siten vahvoja uusia avauksia yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen.

Esimerkkejä kuntatason toiminnasta ovat:

1. Kunnassa/kaupungissa on laadittu strategia tms. Yrittäjyyskasvatuksen edistämiseksi ja toteuttamiseksi.
2. Ohjausryhmä, jossa on paikallisia yrittäjiä, yrityselämän järjestöjä ja koulun edustajia.
3. Kunnassa/Kaupungissa on yrittäjyyskasvatuksen koordinaattori.
4. Kaupungilla on yrittäjyyskasvatustiimi, jossa ovat mukana opettajajäsenet ala- ja yläkouluista sekä lukioista.
5. Kunnan tiloja on mahdollista vuokrata opiskelijoiden yritystoimintaan nimellisellä korvauksella, osassa jopa täysin ilmaiseksi.

3.2. Yrittäjyyskasvatuksen tunnistetut hyvät käytännöt

Rehtorin tärkeä tehtävä on johdattaa työyhteisö keskustelemaan aiheesta ja pohtimaan mitä yrittäjyyskasvatus omassa oppilaitosyhteisössä tarkoittaa. On myös tärkeää yhdessä arvioida ja kehittää oppilaitoksen yrittäjyyskasvatusta, nähdä se prosessina. Pepin & St-Jean (2019) ovat tutkimuksessaan todenneet, että mikäli oppija osallistuu vuoden aikana vain yhteen yrittäjyyteen liittyvään projektiin, ei sillä ole merkittävää vaikutusta heidän asenteisiinsa yrittäjyyteen liittyen. Asenteet kohdistuvat johonkin kohteeseen, ovat luonteeltaan dynaamisia sekä kontekstista riippuvaisia. (Pepin & St-Jean, 2019.) Asenteiden kontekstisidonnaisuudesta ja muokkautuvuudesta johdettuna, niihin voidaan vaikuttaa koulutuksen ja opetuksen kautta. (Robinson ym., 1991.) Näihin peilaten on erittäin tärkeää, että yrittäjyyskasvatusta toteutetaan oppilaitoksen arkisiin toimintoihin upotettuna läpi lukuvuoden. Asenteisiin voidaan vaikuttaa pitkäjänteisellä ja systemaattisella työskentelyllä. Merkitykselliseksi muodostuu myös se, miten oppilaitoksissa puhutaan yrittäjyydestä, millaista puhetta yrittäjyydestä tuotetaan ja kuinka tämä näkyy oppilaitoksen arjessa.

Rehtoreiden haastatteluiden perusteella olemme koonneet seuraaviin kahteen taulukkoon (5. ja 6.) keskeisimmät yrittäjyyskasvatuksen hyvät käytännöt. Taulukossa 5 kuvataan strategisen tason esimerkkejä (lainauksina haastatteluaineistosta) ja taulukossa 6 toiminnan tason esimerkkejä. Kuten taulukot osoittavat, oppilaitoksissa tehdään jo yrittäjyyskasvatusta monin eri tavoin. Rehtoreiden tuottaman tiedon toivotaan toimivan ajatusten herättäjänä ja innoittajana kaikissa Suomen peruskouluissa ja lukioissa.

Taulukko 5. Strategisen tason hyviä käytäntöjä

Strateginen taso		Haastatteluista poimittuja esimerkkejä
Polku-ajattelu	Yrittäjyyskasvatus kattaa koko koulupolun.	<i>“Meillä on tällainen yhteinen maakunnallinen opetussuunnitelma.”</i> <i>“...kirjotettiin tällainen yrittäjyyskasvatussuunnitelma, joka menee varhaiskasvatuksesta lukioon asti.”</i>
Työyhteisön tehtävä	Yrittäjyyskasvatus nähdään kaikkien tehtävänä.	<i>“... meil on aika kiva tällainen kokonaisajattelu siinä että yrittäjyyskasvatushan on kaikkien hommaa.”</i> <i>“... koko yhteisö on matkassa...”</i>
Läpileikkaavuus	Yrittäjyyskasvatus on upotettu kaikkeen oppilaitoksen toimintaan.	<i>“...tämä yrittäjyyskasvatus on koko koulun läpi menevä juttu ja se yritteliäisyyteen kasvattaminen”</i> <i>“...on määritelty, että sitä yrittäjämäistä toimintatapaa pitää ilmentää muissakin oppiaineissa ja se pitää olla sillä tavalla ympärivuotista”</i>
Suunnitelmallisuus	Suunnittelu oppilaitoksen sisällä. Suunnittelu oppilaitoksen ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Toteutumista arvioidaan.	<i>“...kyl se on meillä opekokousaiheena, liki joka jaksossa, yrittäjyyskasvatusta sivutaan ja sitä toimintaa arvioidaan ja kehitetään eteenpäin...kaotaan hyvät käytänteet ja mahdollisesti kehittämiskohteet seuraavalle vuodelle...”</i> <i>“...tehtiin silloin opetussuunnitelmatyössä seudullisesti yhteisesti niitä tavoitteita yrittäjyyskasvatukseen”</i> <i>“...lukuvuoden päätteeks arviointiraportit”</i>
Läpileikkaavuus	Yrittäjyyskasvatus on upotettu kaikkeen oppilaitoksen toimintaan.	<i>“...tämä yrittäjyyskasvatus on koko koulun läpi menevä juttu ja se yritteliäisyyteen kasvattaminen”</i>
Arviointi ja kehittäminen	Yrittäjyyskasvatusta kehitetään yhteisesti.	<i>“Tosiaan se et se menee koko, on kaupungin näitä et meil on erillinen yrittäjyyskasvatustiimi toimii opetuksessa tuolla missä on ihmisiä niin alakoulusta, yläkoulusta ja lukiostakin. Opettajia kuuluu siihen yrittäjyyskasvatustiimiin”</i>
Osaamisen kehittäminen	Veso sekä erilaiset koulutukset, joihin on helppo osallistua ja esihenkilö suhtautuu asiaan myönteisesti.	<i>“Kaikki opettajat on saanut useamman veso-koulutuksen aiheeseen liittyen...”</i> <i>“Meil on helppo lähteä koulutuksen. Eli vois sanoa että aina ku on ilmanen koulutus niin siitä vaan...”</i> <i>“Siis mä pyrin aina järjestämään, jos opettaja vaan haluaa johonkin koulutukseen lähteä.”</i>

Taulukko 6. Toiminnan tason hyvät käytännöt

Toiminnan muoto	Haastatteluista poimittuja esimerkkejä toiminnan tason hyvistä käytänteistä
Osallistuminen yrittäjäjärjestön tapahtumiin sekä kummiyritykset.	<i>"...yrittäjätreffit kunnan järjestämänä, yrittäjien aamukahvit johon opiskelijat voi tulla tapaan yrittäjiä."</i>
Yrittäjätarinat: esimerkiksi huoltajat kertovat omia yrittäjätarinoitaan.	<i>"Itse asiassa alku lähti XX yrittäjiltä, yrittäjäjärjestöltä. Ja ne teki XX kaupungin koulutoimelle sen esityksen että pitäis tehdä tällainen yrittäjyyskasvatuksen opetussuunnitelma, sitä pitää ruveta opettamaa."</i>
Yhteiset tapahtumat paikallisten yritysten kanssa.	<i>"...critical friendissä jossa yrittäjä ja rehtori, niistä tulee pari ja sitten ne kehittää siihen yhteistyötä."</i>
Yhteisen ymmärryksen rakentaminen, yhteinen keskustelu ja suunnittelu.	<i>"Ja tässä ollaan talkoilla kaikki mukana, että tähän on meidän opetussuunnitelmassa edellisessä on ja nytkin on yhtenä neljästä meidän tämmöisestä painopisteestä."</i>
Koulun sisäiset yrittäjyyskasvatustiimit	<i>"Meil on tällanen yrittäjyystiimi olemassa opettajista."</i>
Arvioidaan yhdessä yrittäjyyskasvatustoimintaa	<i>"Et tähän on niinkuin tiimityötä, tämä on joukkuepeliä..."</i>
Kannustetaan oppijaa etsimään mahdollisuuksia opiskella yrittäjyyttä	<i>"...yrittäjät kokee että meidän opiskelijat antaa valtavan hyviä näkökulmia heidänkin omien yritysten kehittämiseen ja toimintoihin."</i>
Opiskelijat osallistuvat yrittäjien aamukahville; mahdollisuus verkostoitua.	<i>"...kun me ollaan tiimiorganisaatio niin joka tiimissä esimerkiksi kuuluu olla opiskelijajäseniä."</i>
Oppijat suunnittelevat tapahtumia ja toimintaa ja toteutetaan opiskelijalähtöisiä projekteja	<i>"...kahvilasuunnittelu oli oppilaskuntavetonen, että suunniteltiin kahvila tohon aulaan ja sitten se siihen oikeesti rakennettiin.." "...myöskin nää pienet yritykset on toivonu että kun vaikka nuorilta löytyy paljon tällaista someosaamista, niin että he vois sitten sitä nuorten ammattitaitoa, osaamista hyödyntää sit itse sillä sektorilla."</i>

Osa haastatteluista rehtoreista edusti varsin pientä paikkakuntaa, silti haastatteluista kävi ilmi se, että oppilaitoksessa toteutetaan varsin rikasta ja monipuolista yrittäjyyskasvatusta. Tästä voitaneen päätellä se, että yrittäjyyskasvatuksen toteuttaminen ei ole aina resursseista tai kunnan/kaupungin tarjoamista mahdollisuuksista riippuvaista, paljon on kiinni asenteesta sekä yhteisestä tahtotilasta edistää yrittäjyyskasvatusta. Esille nousi myös se, että eräälläkin paikkakunnalla aloite yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiselle sekä tarve sille oli noussut alueen yrittäjiltä. Heidät voitiin näin ottaa mukaan suunnittelemaan oppilaitoksessa toteutettavaa yrittäjyyskasvatusta, mikä mahdollistaa hyvän yhteistyön rakentamisen. Myös yrittäjyystarinoiden hyödyntäminen sekä alumniin tuominen oppilaitokseen tekevät yrittäjyyskasvatuksesta elävää sekä monipuolista. Alumnit voivat olla joissakin tapauksissa opiskelijoille helpommin samaistuttavissa, kuin pitkän yrittäjyysuran tehneet toimijat.

3.3 Palautteesta tiedolla johtamiseen

Ysimittari tuottaa vastaajalle lyhyen palautteen vastaamiseen päätteeksi. Palauteosio rakennettiin yhteistyössä kohderyhmän kanssa. Lisäksi kuultiin opettajia ja eri tahojen asiantuntijoita palautemekanismin toteuttamisesta. Näiden keskustelun aikana kävi selväksi, että yrittäjyyskasvatuksen johtamisen yksi keskeinen elementti on tieto. Jokainen oppilaitos tekee oman suunnitelman omista lähtökohdistaan yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen. Näin ollen ei voida ajatella, että jokainen oppilaitos voisi toimia saman tiedon varassa.

Palautemekanismi tuottaa paitsi oppilaalle tiedon omista valmiuksistaan, mahdollistaa myös tarkemman alueellisen tarkastelun. Koska Suomessa on paljon pieniä perusopetuksen yksiköitä, koulukohtaisen tiedon tuottaminen on haaste. Pääsääntöisesti tarkastelu on tehty kunnan tai maakunnan tasolla. Joissakin tapauksissa Ysimittarin tuloksia on tarkasteltu kahden kunnan osalta, jolloin pienen kunnan oppilaat ovat olleet osa isompaa joukkoa.

Vaikka tulosten tarkastelu olisi osa laajempaa kokonaisuutta, ilmiöt pysyvät samoina. Riippumatta alueesta tai paikkakunnasta, nuorten kokemus omasta yrittäjyyspotentiaalista vaihtelee riippuen esimerkiksi perhetaustasta. Tärkein viesti onkin tunnistaa oppijoiden erilaisuus ja luoda näkemys siitä, miten oppijoiden erilaisiin tarpeisiin voidaan vastata yrittäjyyskasvatuksen avulla. Esimerkiksi miten huomioidaan alueelliset työelämän ja yrittäjyyden erityispiirteet sekä minkälaisia oppimisen mahdollisuuksia tarjotaan osana yrittäjyyskasvatusta.

Johtopäätöksiä

Olemme tässä julkaisussa tarkastelleet kahden tutkimusaineiston avulla suomalaista yrittäjyyskasvatuksen tilaa. Rehtoreiden tuottama kuva yrittäjyyskasvatuksen nykytilasta on kiinnostava. **Vaikuttava yrittäjyyskasvatus toteutuu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, se on suunniteltua sekä johdettua toimintaa, ja sen tulee olla oppilaitoksessa kaikkien tehtävänä. Toiminnan tulee olla monipuolista ja upotettuna oppilaitoksen arkiseen toimintaan ympäri vuoden. Ensin on tarpeellista tehdä näkyväksi se, mitä sellaista oppilaitoksessa jo päivittäin tehdään, joka on yrittäjyyskasvatusta. Tämä tulisi tehdä yhdessä,** jolloin voidaan rakentaa yhteinen näkemys asiasta. Olennaista on, että **yrittäjyyskasvatus muodostaa loogisesti etenevän, kumuloituvan polun,** mikä mahdollistaa tietojen, taitojen, asenteiden sekä osaamisen kehittämisen kullekin ikätasolle sopivalla tavalla. On myös tärkeää pitää huoli siitä, ettei yrittäjyyskasvatuksesta tehdä liian kuormittavaa, jolloin sen toteuttamiseen suhtaudutaan negatiivisesti.

Yhdeksäsluokkalaisten nuorten vastauksista nousevat näkökulmat nuorten yrittäjyysvalmiuksista antavat aiheen pohtia miten yrittäjyyskasvatusta tulisi kehittää. Nuorten vastauksissa näkyy **alueellinen vaihtelu, harrastustoiminnan merkitys yrittäjyysvalmiuksien kehittymiselle sekä perhetaustan merkitys asenteen kehittymiseen. Miten nämä tekijät huomioidaan yrittäjyyskasvatuksen suunnittelussa? Miten oppilaitoksessa toteutettava yrittäjyyskasvatus kytkeytyy oppilaitoksen toimintaympäristöön ja nuoren elämään?**

Kuten edellä esitetyt esimerkiksi yrittäjyyskasvatuksen hyvistä käytänteistä osoittavat, on yrittäjyyskasvatus monipuolista ja laaja-alaista. Sitä voidaan

kuitenkin vielä kehittää monella eri tavalla. Yhdeksäsluokkalaisten Ysimittariin antamat vastaukset ovat tuoneet esiin muun muassa perhetaustan vaikutukset yrittäjyysvalmiuksien kehittymiseen. Lisäksi aineisto osoittaa, että **nuorten työelämä- ja yrittäjyysvalmiudet kehittyvät myös vapaa-ajalla harrastustoiminnan piirissä.**

Muun muassa erilaisten roolimallien tuottaminen sekä yritysten kanssa tehtävä yhteistyö ovat keinoja tasoittaa erilaisten oppijoiden välisiä eroja. Ehdottammekin yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen tueksi seuraavia työtä ohjaavia kysymyksiä:

Muistilista yrittäjyyskasvatuksen johtamisen ja kehittämisen tueksi

- Onko meidän oppilaitoksessamme yrittäjyyskasvatuksesta yhteinen ymmärrys?
- Mikä on yrittäjyyskasvatuksen tavoite meidän oppilaitoksessamme?
- Miten yrittäjyyskasvatuksen toteuttaminen on suunniteltu oppilaitoksessamme?
- Ketkä oppilaitoksessamme ovat vastuussa yrittäjyyskasvatuksesta?
- Miten rakennamme yhteistyötä oppilaitoksen ulkopuolisten toimijoiden kanssa?
- Miten oppilaitosyhteisö tukee opettajia yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisessa osana arkea?
- Miten oppilaitoksessamme jaetaan yrittäjyyskasvatukseen liittyvää osaamista?
- Millaisia yrittäjyyskasvatukselle tunnusomaisia asioita olemme yhdessä tunnistaneet toiminnassamme?
- Miten arvioimme ja kehitämme säännöllisesti ympäri vuoden yrittäjyyskasvatusta oppilaitoksessamme?
- Miten meidän onnistumisemme yrittäjyyskasvatuksessa on kuvattu ja jaettu niin omassa oppilaitoksessamme kuin sen ulkopuolelle?

Lähteet

Adekiya, A. A., & Ibrahim, F. (2016). Entrepreneurship intention among students. The antecedent role of culture and entrepreneurship training and development. *The international journal of management education*, 14(2), 116-132.

Hämäläinen, M., Ruskovaara, E., & Pihkala, T. (2018). Principals promoting entrepreneurship education: The relationships between development activities and school practices. *Journal of Entrepreneurship Education*, 21(2), 1-19.

Hämäläinen, M. (2023). Principals managing entrepreneurship education in schools. Väitöskirja. LUT-yliopisto. <https://lutpub.lut.fi/handle/10024/165790>

Jayawarna, D., Jones, O., and Macpherson, A. (2014). Entrepreneurial potential: The role of human and cultural capitals. *International Small Business Journal*, 32(8), 918-943.

Joensuu-Salo, S., Varamäki, E., & Viljamaa, A. (2015). Beyond intentions—what makes a student start a firm?. *Education+ Training*, 57(8/9), 853-873.

Lackéus, M. (2015). Entrepreneurship in education: What, why, when, how. Background paper. OECD. https://www.oecd.org/cfe/leed/BGP_Entrepreneurship-in-Education.pdf

Minniti, M. (2009). Gender issues in entrepreneurship. *Foundations and Trends in Entrepreneurship*, 5(7-8), 497-621.

Motta, V. F., & Galina, S. V. R. (2023). Experiential learning in entrepreneurship education: A systematic literature review. *Teaching and Teacher Education*, 121, 103919.

Mwasalwiba, E. S. (2010). Entrepreneurship education: a review of its objectives, teaching methods, and impact indicators. *Education+ training*, 52(1), 20-47.

Mäkeläinen, U. (2017). Yrittäjyyskoulutus ja -kasvatus. Osoitteessa: <https://okm.fi/yrittajyyskoulutus-ja-kasvatus>

OECD (2018). From Creativity to Initiative. Building Entrepreneurial Competences in Schools. Guidance Note for Teachers and School Managers. https://www.oecd.org/employment/leed/E360_guidance-note_teachers.pdf

Pepin, M., & St-Jean, É. (2019). Assessing the impacts of school entrepreneurial initiatives: a quasi-experiment at the elementary school level. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 26(2), 273-288.

Pittaway, L., & Cope, J. (2007). Entrepreneurship education: A systematic review of the evidence. *International small business journal*, 25(5), 479-510.

Robinson, P. B., Stimpson, D. V., Huefner, J. C., & Hunt, H. K. (1991). An attitude approach to the prediction of entrepreneurship. *Entrepreneurship theory and practice*, 15(4), 13-32.

Ruskovaara, E., & Pihkala, T. (2013). Teachers Implementing Entrepreneurship Education: Classroom Practices. *Education & Training*, 55(2), 204-216.

Seikkula-Leino, J., Satuvuori, T., Ruskovaara, E., & Hannula, H. (2015). How do Finnish teacher educators implement entrepreneurship education?. *Education+ Training*, 57(4), 392-404.

Seikkula-Leino, J. (2011). The implementation of entrepreneurship education through curriculum reform in Finnish comprehensive schools. *Journal of Curriculum Studies*, 43(1), 69-85.

Seikkula-Leino, J., Ruskovaara, E., Ikavalko, M., Mattila, J., & Rytkola, T. (2010). Promoting entrepreneurship education: the role of the teacher?. *Education+ Training*, 52(2), 117-127.

Sommarström, K., Oikkonen, E., & Pihkala, T. (2020). Entrepreneurship education–paradoxes in school–company interaction. *Education+ Training*, 62(7-8), 933-945.

Virlia, S., Sanjaya, E. L., and Kurniawan, J. E. (2019). Adolescents' Entrepreneurial Orientation Based on Leisure Time. *Expert Journal of Business and Management*, 7(1), 36-43.

Wilson, F., Kickul, J., & Marlino, D. (2007). Gender, entrepreneurial self-efficacy, and entrepreneurial career intentions: Implications for entrepreneurship education. *Entrepreneurship theory and practice*, 31(3), 387-406.

Yes ry. (2021). Yrittäjyyskasvatuksella elinvoimaa. Yes-Kuntakäsikrija kunnan päätöksentekijöille. <https://yesverkosto.fi/kenen-vastuulla-on-yrittajyyskasvatuksen-toteutuminen-kunnassa-yes-verkosto-julkaisi-kuntapaattajille-kasikirjan-yrittajyyskasvatuksesta>

Yrittäjyyslinjaukset koulutukseen. (2017). Osoitteessa: <https://okm.fi/documents/1410845/4363643/yrittajyyslinjaukset-koulutukseen-okm-2017.pdf/dd81b6e7-888e-45e4-8c08-40d0d5a5277e/yrittajyyslinjaukset-koulutukseen-okm-2017.pdf?t=1490695669000>

LUT Scientific and Expertise Publications
Tutkimusraportit – Research Reports No. 124
ISSN-L 2243-3384
ISSN 2243-3384
Sähköinen julkaisu ISBN: 978-952-335-980-2
Lahti 2023

